

1.13. ÕISTAIMEDE LEVIMINE

MÖTLE JA ARUTLE!

1. Millal õitsevad maasikad?
2. Kuidas saame aru, et maasikad on küpsed?

Õiest areneb vili

Kui õietolmutera satub emakale, siis ühineb see emakas oleva munarakuga. Toimub **viljastumine** ja hakkab arenema vili. Vilja sees on seemned.

Vee-sisalduse järgi jagunevad viljad **kuiv-viljadeks** ja **lihak-viljadeks**. Kuivviljades on vähe vett.

Kuivviljad on näiteks hernel, oal, päevalillel ja teraviljadel.

Lihakviljades on vett palju. Lihakviljad on tomatil, õunapuul, kirsipuul, kurgil ja paljudel teistel taimedel.

Kuivviljad: tammetõru, põldoa kaun, pähkel ja moonikupar

Lihakviljad: ploomi luuvili, õunapuu õunvili, tomati mari ja mustasõstra mari

ÜLESANNE 1

**Kas tegemist on kuivvilja või lihakviljaga?
Kirjuta vastus vilja pildi alla.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Seemned peavad levima

Valminud seemnetest peavad kasvama uued taimed. Kui seeme jääb emataime lähedale, siis ei ole tal piisavalt ruumi kasvamiseks. Noorel taimel oleks siis vähe valgust, niiskust ja toitaineid. Taimede seemned peavad levima emataimest võimalikult kaugemale.

Paljusid taimi levitavad loomad. Nad söövad maitsvate taimede vilju, milles on palju toitaineid.

Loomad neelavad seemned tervelt alla. Koos väljaheitega satuvad seemned maapinnale ja hakkavad kasvama.

Osa taimede viljadel on haakuvad karvakesed. Nendega jääb vili looma karvadesse kinni. Nii kannab loom seemned kaugemale. Selline taim on näiteks takjas.

Takjas loomakarvades

Seemneid võib levitada ka tuul. Tuulega levivad seemned on väikesed ja kerged. Sageli on neil küljes erilised lennukarvakesed või lennu-tiivakesed. Tuulega levivad näiteks võilille- ja vahtraseemned.

Võililleseemned

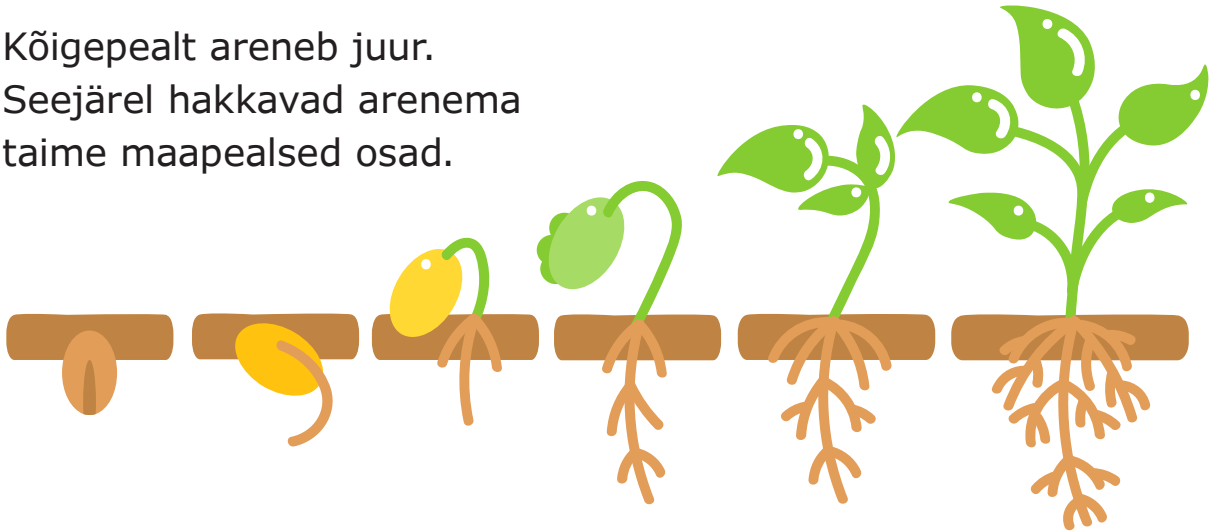
Vahtraseemned

Vees või veekogude kallastel kasvavate taimede seemned levivad veega. Nende seemnetes on õhuruumid. Nii hõljuvad seemned vee pinnal ega vaju põhja.

Seemnest areneb uus taim

Kui seeme satub sobivasse kasvukohta, hakkab selles arenema idu. Seda nimetatakse **idanemiseks**. Seemne sees on olemas kasvamiseks vajalikud toitained. Idanemiseks on vaja veel soojust, niiskust ja hapnikku. Valgust seemned idanemiseks ei vaja.

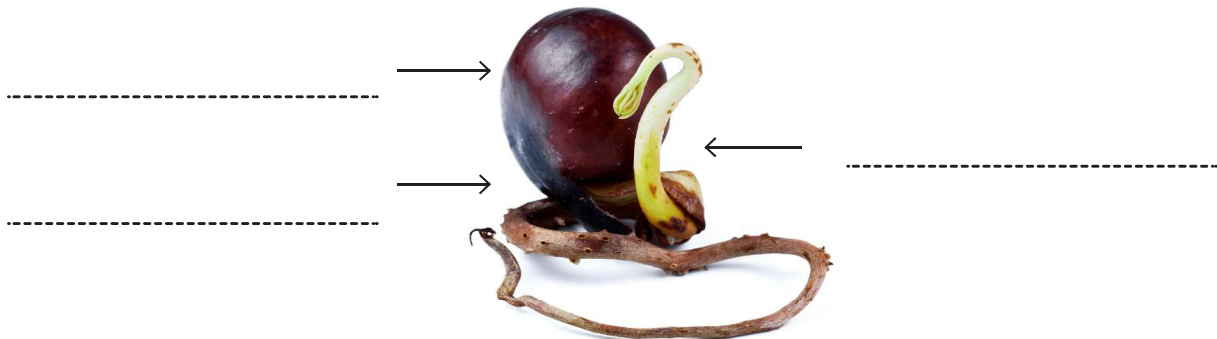
Kõigepealt areneb juur.
Seejärel hakkavad arenema
taime maapealsed osad.

Vaata digiõpikust videot
seemne arenemisest taimeks

ÜLESANNE 2

1. Mida vajab seeme idanemiseks? Kirjuta pildile.

2. Kust saab seeme idanemiseks vajalikke toitaineid?

.....

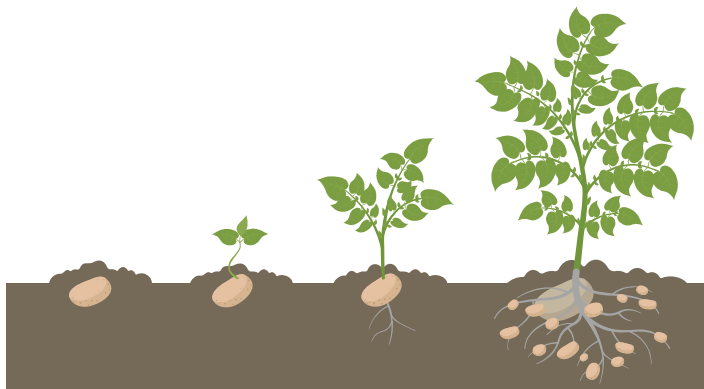
Seemnetega paljunemine on **suguline paljunemine**.

Taimed võivad paljuneda ka **mitte-suguliselt ehk vegetatiivselt**.

Sellisel paljunemisel areneb uus taim vana taime mingist osast.

Taimed võivad paljuneda lehtedega, vartega, juurtega või nende osadega. Sel viisil saame kiiresti palju uusi taimi, mis on samade omadustega kui vanemtaim.

Nii paljundatakse näiteks kartulit.

Kartulitaime vegetatiivne paljunemine.

Seemnest uue taime kasvatamiseks kulub palju aega.

Taim kasvab, õitseb, tolmleb. Samuti peavad valmima viljad ja seemned. Seemnest kasvanud uued taimed erinevad sellest taimest, millelt seemned saadi.

ÜLESANNE 3

Loe laused. Märki sisult õiged laused.

1. Mittesugulisel paljunemisel areneb uus taim seemnest.
2. Sugulisel paljunemisel on taimed üksteisest erinevad.
3. Mittesugulisel paljunemisel saame kiiresti sarnaste omadustega taimi.
4. Mittesugulisel paljunemisel areneb järglane emakas olevast munarakust.
5. Sugulisel paljunemisel areneb uus taim lehest, juurest või varretükist.